

Küçük Şantiyelerde İş Sağlığı ve Güvenliği

İş kazalarının %10'unun, ölümlü iş kazalarının ise %31'inin inşaatla meydana gelmesi inşaat sektörünün iş sağlığı ve güvenliği açısından taşıdığı riski açıkça ortaya koymaktadır. İnşaat işçileri, asbestozisten sırt ağrılarına, el-kol titreşimi sendromundan çimento yanıklarına kadar çok çeşitli sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bu doküman, inşaatlarda sağlık ve güvenliğe yönelik çok temel tavsiyeler içermektedir.

Sahada çalışma başlamadan önce

Sağlık ve güvenlik; inşaatın her aşaması (inşaat öncesi, inşaat sırası ve inşaat sonrası) için ayrı ayrı planlanmalıdır. Çalışanların karşılaşabileceği risklerin sahada çalışma başlamadan önce kontrol edilmesi daha ekonomik ve daha kolaydır. Örneğin;

- Makineler ve iş ekipmanlarının tedariki için bir satın alma politikasının belirlenmesi (ör: az gürültülü ve az titreşimli aletlerin alınması),
- İhale şartnamelerine sağlık ve güvenlik gerekliliklerinin de eklenmesi (en azından mevzuata uygunluğun sağlanması),
- İş sürecinin zarar görebilecek kişi sayısını azaltacak şekilde planlanması (ör: gürültülü işlerin işçi sayısının en az olduğu zamanlarda yapılması),
- Kontrol faaliyetlerinin, sahada çalışma başlamadan önce yapılması (ör: planlama, eğitim ve bakım faaliyetleri),
- İş sağlığı ve güvenliği konularında çalışanların katılımı ve etkin işişare için prosedürlerin hazırlanması,

- Yöneticiler de dahil olmak üzere tüm çalışanların eğitilmiş olmalarının, böylece kendilerinin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik risk oluşturmaksızın işlerini yürütebilmelerinin sağlanması.

Saha yönetimi

İşveren ve/veya proje sorumlusu çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak için;

- Tüm çalışanları risklerden korumalı,
- Kaçınılamayan riskleri değerlendirmeli,
- Riskler ile kaynağında mücadele etmeli,
- Toplu koruma önlemlerine öncelik vermeli,
- Başka alternatif olmadığı durumlarda bireysel önlemler almalı,
- Acil durum prosedürleri oluşturmalı,
- Çalışanları mevcut riskler ve gerekli kontrol önlemleri hakkında bilgilendirmeli,
- Uygun eğitimlerin verilmesini sağlamalıdır.

Yukarıda belirtilen yükümlülükler arasında yer alan "risk değerlendirmesi" konusu, 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca çıkarılan Yönetmeliklerde hem bir kavram olarak hem de bir yükümlülük olarak sıkça değinilmesi nedeni ile ayrı bir önem taşımaktadır. Risk değerlendirmesini "işyerlerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin çalışanlara, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalardır" şeklinde tanımlayabiliriz.

<http://insaat.calisma.gov.tr>

Küçük Şantiyelerde İş Sağlığı ve Güvenliği

Risk değerlendirme sırasında;

1. Potansiyel tehlikeler belirlenmeli,
2. Tehlikeler değerlendirilmeli,
3. Tehlikelerin neden olacağı riskler derecelendirilmeli,
4. Çalışanların maruz kaldığı risklerin ortadan kaldırılmasına veya azaltılmasına yönelik kontrol önlemleri uygulanmalı,
5. Bütün bu aşamalar ve uygulamalar düzenli olarak denetlenmeli, izlenmeli ve aksayan yönler yeniden gözden geçirilmelidir.

Denetim ve izleme; önlemlerin etkinliğini değerlendirmemiz ve yasal gerekleri sağlayıp sağlamadığımızdan emin olmamız için önemli bir aşamadır.

Önemli tehlike ve riskler

Bir şantiyede ölüme, yaralanmaya veya sağlık sorunlarına yol açabilecek bir çok etken vardır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir;

- Yüksekten düşme
- Taşıt kazaları
- Elektrik akımına kapılma
- Kazı çalışmaları sırasında toprak altında kalma
- Düşen cisimlerin çarpması
- Asbest liflerini soluma
- Ağır malzemelerin taşınmasından kaynaklanan sırt ağrıları
- Tehlikeli maddelerle temas
- Yüksek gürültü nedeniyle işitme kayıpları

Çalışanların görüşünün alınması

Sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında çalışanların görüşünün alınması, yalnızca yasal bir zorunluluk değil, aynı zamanda sağlık ve güvenlik konusuna ilgi göstermeleri, talimat ve prosedürlere uymaları ve iyileştirme çalışmalarına katılmalarında da önemli bir etkidir. Bu nedenle, yeni bir teknoloji veya yeni ürünler iş sürecine girmeden önce, sağlık ve güvenlik önlemleri hakkında çalışanların da görüşü alınmalıdır.

Daha fazla bilgi

Bu doküman, 2006 yılı İnşaat İş Sağlığı ve Güvenliği Kampanyası kapsamında hazırlanmıştır. İnşaat iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha fazla bilgiye, sürekli güncellenen ve geliştirilen <http://insaat.calisma.gov.tr> adresinden ulaşabilirsiniz.

Kontrol listesi

Aşağıda yer alan kontrol listesi, küçük şantiyelerde yaygın olarak görülen tehlikelerin tespitine yönelik bir takım soruları içermektedir. Bu liste, inşaat alanındaki tehlikelerin tespitinde başlangıç noktası olarak kullanılabilir, ancak tüm tehlikelerin tespiti için daha kapsamlı bir çalışma yapılmalıdır.

Önleyici faaliyetlere yönelik kontrol listesi

- İnşaat alanındaki tehlikeli maddelerin depolanması ve kullanımı uygun şekilde yapılıyor mu?
- Toza maruziyeti önlemek veya azaltmak amacıyla alınan koruyucu önlemler uygun mu? (ör: ahşap, çimento, silika tozu)
- İnşaat alanında asbestli malzeme var mı?
- İnşaat alanında bulunan herkes uygun baret ve emniyet ayakkabısı kullanıyor mu?
- Riskleri, kişisel koruyucu donanım (KKD) kullanmadan kontrol edebilmenin bir yolu var mı?
- Çalışanlar, gerektiğinde yaptıkları işe uygun kişisel koruyucu donanım kullanıyorlar mı?
- İş ile ilgili tüm teçhizat, makine ve ekipmanda (KKD dahil) CE işareti var mı?
- İnşaat alanına, çalışanların dışındaki kişilerin girmesini engellemek için gerekli tedbirler alındı mı?
- Çevredekileri korumaya yönelik önlemler alındı mı? (ör: alanın yakınından geçenlere yönelik önlemler)
- Çalışanlar, çalışma alanlarına güvenli bir şekilde ulaşip, orada güvenli olarak çalışabiliyorlar mı? Örneğin, iskelelere geçiş güvenli mi?
- Şantiye alanında uygun işaretleme yapıldı mı? (ör: trafik işaretleri, yetkili personel gibi)

<http://insaat.calisma.gov.tr>

Küçük Şantiyelerde İş Sağlığı ve Güvenliği

- Şantiye alanı düzenli, yeterince aydınlatılmış ve iyi tasarlanmış mı?
- Çalışanların iş dışındaki faaliyetlerine ve dinlenmelerine yönelik tesisler var mı?
- Şantiyede yangına karşı yeterli önlem alındı mı? (ör: yangın söndürücüler ve kaçış yolları gibi)
- İlk yardım hizmeti sağlanıyor mu?
- Mevcut güç kabloları (yeraltından veya yerüstünden geçen hat) işaretli mi ve bunlara ilişkin bir iş düzeni var mı?
- Elektrik sistemlerinin güvenli çalışmasını sağlayan önlemler alındı mı?
- Çalışanların araçlardan zarar görmemesi için uygun iş planları yapıldı mı?
- Araç ve teçhizat operatörleri uygun bir şekilde eğitildi ve gerekli olduğu yerlerde sertifikalandırıldı mı?
- Araç yolları güvenli şekilde planlandı mı?
- Dönebilen araçların etrafında yeterli mesafe bırakıldı mı?
- Makinelerin güvenlik tertibatı (sesli uyarıcılar, koruyucular) çalışır durumda mı?
- Yük ve insan asansörleri uygun şekilde kuruldu ve yetkili kişilerce kontrolden geçirildi mi?
- Tüm iş ekipmanlarının ve makinelerin güvenli bir şekilde çalışmaları sağlanıyor mu?
- İskelelerin kurulması, değiştirilmesi ve sökümü yetkili kişilerce yapılıyor mu?
- İskelelerin durumu periyodik olarak ve kötü hava koşullarından sonra kontrol ediliyor mu? (ör: şiddetli rüzgardan sonra)
- Çalışanların ve malzemelerin yüksekte düşmesini engelleyici önlemler alındı mı?
- Mümkün olduğu durumlarda, elle çalışma yerine mekanik araçlar kullanılıyor mu?
- Mümkün olduğu durumlarda, kullanılan malzemelerin sırt rahatsızlıklarına sebep olmayacak boyut ve ağırlıklarda olmasına dikkat ediliyor mu?
- Çalışanlar, güvenli kaldırma ile ilgili bilgi ve eğitim aldılar mı?
- İşten kaynaklanan eklem rahatsızlıklarını azaltmaya yönelik bir değerlendirme yapıldı mı? (ör: beton dökümü, demir işleri, kaynak ve boya işlerine yönelik olarak)

- Gürültü ve titreşime maruziyeti azaltmak amacıyla gerekli tüm önlemler alındı mı?
- Gerekli olduğu durumlarda uygulanacak sağlık gözetimine yönelik düzenlemeler var mı?
- Gerekli olan her yerde düşmeye karşı koruyucu önlemler alındı mı?
- Kırılgan çatılar veya çatıların kırılgan bölümleri açık bir şekilde belirlendi mi?
- Çukurlar, düşmeleri engellemek amacıyla, açıkça işaretlendi ve üzerleri sabitlenmiş koruyucularla kapatıldı mı?
- Bir işi merdiven kullanmadan daha güvenli bir şekilde yapmanın yolu var mı? (ör: hareketli taşıyıcı gibi)
- Herhangi bir kazı, yeterli ölçüde destekleniyor veya göçme riskini en aza indirecek şekilde düzenleniyor mu?
- İnsanların ve taşıtların kazı alanına düşmesini engelleyecek koruma var mı?
- Kazı çalışmaları yetkili bir kişinin gözetiminde yapılıyor mu?

Kaynakça

- Health and Safety on Small Construction Sites, OSHA
- İSG Mevzuatı

<http://insaat.calisma.gov.tr>

İletişim:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü

Adres: İnönü Bulvarı No: 42 Emek
ANKARA / Türkiye

Tel : +90 (312) 215 50 21

Fax : +90 (312) 215 50 28

E-posta: insaat@calisma.gov.tr